Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 4. Wilnia, Subota 30 Studzienia 1932 h. Hod VIII (XVI).

Biełaruskaja KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA i LITERATURNAJA HAZETA

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.

Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej. HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Pakt ab nienapadańni pamiž Polščaj i SSSR padpisany.

Paśla zajawy Mołatawa, što ničoha nie staić na pieraškodzie da padpisańnia paktu ab nienapadańni z Polščaj i paśla zajawy min. Zaleskaha, što hety pakt budzie padpisany ŭ hetych dniach, nia było dla nikoha sumniwu ab tym, što ŭsio da padpiski hetaha paktu hatowaje.

I sapraŭdy, pakt ab nienapadańni pamiž Polščaj i SSSR padpisany 25 het. miesiaca. Paru dzion pierad hetym byŭ padpisany taki samy pakt pamiž SSSR i Finlandyjaj. Čakajuć u hetych dniach padpisańnia paktaŭ pamiž SSSR, Łatwijaj i Estonijaj i nawat Rumynijaj. Takim paradkam Sawiety na zachadzie i poŭdni buduć zabiaśpiečany ad napadu paktami, astaŭsia tolki ŭschod, dzie Japonija ad paktu adkazałasia...

Ab značeńni i pryčynach paktu z Polščaj my ŭžo pisali ŭ N-ry 2 „Bieł. Krynicy", ciapier pahaworym ab samym pakcie.

Sam pakt składajecca z ustupu, 8 artykułaŭ i dwuch dadatkowych pratakołaŭ.

Na ŭstupie SSSR i Polšč zajaŭlajuć, što niama nijakich pieraškodaŭ da mirnaha sužyćcia abodwuch krajoŭ i što abodwa ŭrady buduć imknucca da ŭchileńnia ŭsiaho, što pieraškadžaje hetamu sužyćciu na padstawie traktatu ŭ Ryzie z 1921 h. i paktu Kelloga z 1929 h.

Art. 1 zabawiazwaje wyračysia wajny i ŭsialakich napadaŭ, narušajučych terytoryjalnuju całaść abiedźwiuch dziaržaŭ;

Art. 2 zabaraniaje padawać pomač treciaj dziaržawie, kali-b jana wystupiła prociŭ adnej z dziaržaŭ padpisaŭšych hety pakt. Kali-b adna z padpisanych na pakcie dziaržaŭ wystupiła prociŭ treciaj dziaržawy, druhaja moža adkazacca ad hetaha paktu biez papiaredžańnia;

Art. 3 zabaraniaje jak adnej, tak i druhoj dziaržawie prystawać da sajuzaŭ i paktaŭ, śkirawanych prociŭ adnej z hetych dziaržaŭ.

Art. 4 pryznaje ŭsie tyja ŭmowy, jakija byli zroblenyja Sawietami i Polščaj z inšymi dziaržawami pierad padpisańniem hetaha paktu, kali tyja ŭmowy nia majuć charaktaru napadajučaha.

Art. 5 pradbačyć sposaby pastupańnia ŭ mahčymych sporach pamiž Polščaj i SSSR. U hetaj sprawie budzie wypracawana adumysłowaja ŭmowa.

Art. 6 wymahaje jak najchutčejšaha paćwierdžańnia hetaha paktu, pry čym abmiena dakumentaŭ maje nastupić u Waršawie ŭ praciahu 30 dzion paśla ratyfikacyi (paćwierdžańnia) adnosnymi ŭstanowami.

Art. 7 haworyć, što pakt zaklučajecca na 3 hady z aŭtomatyčnym pradoŭžańniem jašče na 2 hady, kali ab zrywie nia budzie papiaredžana na 6 miesiacaŭ napierad.

Art. 8 haworyć, što pakt napisany ŭ mowach polskaj i rasiejskaj i što kožny ekzemplar jość aŭtentyčny (praŭdziwy).

Što da pratakołaŭ, to pieršy pratakoł śćwiardžaje, što kali-b adna z staron zachacieła adkazacca ad hetaha paktu, to hetamu nie staić na pieraškodzie pakt Kelloga, a druhi pratakoł — što ŭ sprawie sposabaŭ wyrašańnia mahčymych sprečak u budučynie, niama pamiž SSSR i Polščaj asnaŭnych roźnic.

Heta i jość abwieščany źmiest paktu ab nienapadańni pamiž SSSR i Polščaj. Jak bačym, Polšč u hetym pakcie pajšła na ŭstupki: niama ŭ im sprawy Wilenščyny i pryznańnia jaje za Polščaj; niama arbitražnaha sudu, jakoha damahałasia Polšč, a zdajecca budzie miašanaja polska-sawieckaja kamisija, jakaja budzie wyrašać usie spory biaz nijakaj treciaj starany; Polšč ustupiła z swajho warunku, što jana tolki tady padpiša pakt z Sawietami, kali padpišuć bałtyckija dziaržawy (Łatwija i Estonija). Usio heta świedčyć, što Polšč dziela niejkich pryčyn adkazałasia ad daŭniejšych swaich warunkaŭ i paśpiašyła z zaklučeńniem paktu.

Ale dziela jakich? Dziela Niamieččyny, Hitlera? A moža dziela jakich inšych wonkawych pryčyn, a moža dziela ŭnutranych? — Na hetyja pytańni adkaža niedalokaja budučynia, asabliwa kanferencyja ab razaružeńni, jakaja adkrywajecca 2 lutaha. Da hetaj kanferencyi kožnaja dziaržawa hatowicca i režyserujecca tak, kab mieć jak najbolš kozyraŭ u rukach.

Tymčasam ciapier najbolš kidajecca ŭ woču admowa Japonii zaklučyć pakt ab nienapadańni z SSSR.

Što z hetaha budzie — wiasna pakaža.

Ważnyja padziei ŭ hetym 1932 hodzie.

Mandžurskija padziei. — Pakty ab nienapadańni. — Zajawa Briuninga. — Adłažeńnie Kanferencyi ŭ Lozańnie. — Suświetnaja kanferencyja ab razaružeńni. — Wybary ŭ japonski parlamant. — Wybary nowaha prezydenta ŭ Niamieččynie. — Wybary ŭ francuski parlamant. — Wybary ŭ hišpanski parlamant. — Wybary ŭ pruski landtag. — Wybary nowaha prezydenta Złuč. Štataŭ Paŭnočnaj Ameryki. — Wybary nowych siabroŭ Rady Lihi Narodaŭ.

Z usiaho widać, što hety 1932 hod budzie naležać da tych hadoŭ, jakija bujniejšymi litarami zapiswajucca ŭ knihach suświetnaj historyi. Užo ad Nowaha Hodu pačynajecca cely rad padziejaŭ, jakija świedčać, što žywiom na pierałomie historyi.

I tak — **Mandžurskaja sprawa** wyklikała pratest z boku Złuč. Štataŭ Paŭnočnaj Ameryki i ludzi, znajučyja sprawu, ćwierdziać, što biez wajny nie abydziecca. Tymbolej što Złuč. Štaty pastanawili zrabić maneŭry marskoha i pawietranaha flotu na Cichim akijanie, śkirawanyja prociŭ Japonii. Z hetaj pryčyny a tak-ža z pryčyn ahulna-palityčnaj napružanaści byŭšy pawadyr sawieckich wojsk, Tuhačeŭski, ćwiardzić, što na wiasnu budzie wajna pamiž Japonijaj, Złuč. Štatami, Anhlijaj i Francyjaj. Jak tam budzie — pahladzim. Nam zdajecca, što da wajny jašče nie hatowy. A kali pryhatowiacca i kali pačniecca wajna pamiž wialikimi dziaržawami, to budzie i pamiž małymi, a tahdy moža razharecca iznoŭ suświetny pažar.

Musić bajučysia hetaj wajny, dziaržawy pačali zaklučać **pakty ab nienapadańni** — i tyja, što hraničać z saboju i tyja, što nie hraničać. Užo nie haworačy ab pierahaworach pamiž Francyjaj, Polščaj, Rumynijaj, Łatwijaj, Estonijaj i Finlandyjaj — z adnaho boku, i pamiž SSSR — z druhoha, pakt ab nienapadańni zaklučyła Polšč nawat z Hrecyjaj... Usie hetyja pakty świedčać ab tym, što napadańnie saŭsim mahčymaje, bo kali-b jano było niemahčymym, to našto pakty ab nienapadańni?

Kanferencyja ŭ Lozańnie, jakaja mielasia adkrycca 25 studzienia u sprawie spłat za wajennyja škody, zroblenyja Niamieččynaj, adłožana na nieaznačany čas. Jak wiedama, niamiecki kancler Briuning zajawiŭ, što Niamieččyna płacić nia moža, bo ciapier apynułasia nad propaściu dziaržaŭnaha bankructwa. Niamieččynu paddzieržywajuć Italija i Anhlija. U Francyi zajawa Briuninga wyklikała celuju buru i pryčyniłasia da adstaŭki Brianda, a potym i ŭsiaho gabinetu Lawala. Francuskija hazety pišuć, što ŭ Francyi jość jašče siły, kab prymusić Niamieččynu płacić. Ale jakija heta siły? Wajskowyja? Musić nie. Bo nawat u Francyi razumiejuć, što pačataja wajna niawiedama na čym moža končycca. Francuskija hazety padajuć prajekt padniać myta (hraničny padatak) na tawary, jakija prywoziacca z Niamieččyny i hetym spahnać wajennyja adškadawańni. A hetakaje „spahaniańnie" ŭžo nia tak strašnaje.

2 lutaha adkrywajecca ŭsieświetnaja kanferencyja ab ahulnym razaružeńni. Heta maje być jak-by suświetny sabor palitykaŭ, wajskowych specyjalistaŭ i roznaha rodu dziaržaŭnych mužoŭ, jakija ŭwieś swoj rozum i palityčnuju sprytnaść buduć wykarystoŭwać na abaronu intaresaŭ swajej dziaržawy. Hetaj kanferencyi nie warožać niečaha dobraha, najchutčej što paswaracca i raźjeducca z tym, kab jašče bolej uwaružycca... **20 lutaha** adbuducca wybary ŭ nowy japonski parlamant. Ad hetych wybaraŭ zaležyć budučaja palityka Japonii.

U sakawiku adbuducca wybary nowaha prezydenta Niamieččyny. Zmahacca z saboj buduć Hindenburg i Hitler. Na pradoŭžańnie prezydentury Hindenburga pastanowaj parlamentam nie zhadzilisia ani nacyjanalisty (partyja Hugenberga), ani nac.-sacyjalisty (partyja Hitlera). Astałosia narodnaje hałasawańnie. Sam Hitler admaŭlajecca stawić swaju kandydaturu, bo tady, pawodle jaho słoŭ, jon musiŭ-by pryznać ciapierašni paradak u Niamieččynie.

U krasawiku adbuducca wybary ŭ nowy francuski parlamant. Ciapier u francuskim parlamancie bolšaść naležyć da tak zwanaj „nacyjanalnaj prawicy," jakaja dziaržycca palityki mocnaj ruki adnosna Niamieččyny; pry nowych wybarach bolšaść mohuć zdabyć lewyja partyi, jakija bolej prychilna adnosiacca da Niamieččyny.

U traŭni adbuducca wybary ŭ pruski landtag. Spadziajucca, što pry nowych wybarach zdabudzie bolšaść Hitler. A kali jon zdabudzie bolšaść u Prusii, to ŭ skorym časie zdabudzie i wa ŭsiej Niamieččynie.

Letam adbuducca wybary ŭ pieršy respublikanski parlamant u Hišpanii. Wybary adbuducca na asnowie nowaj kanstytucyi, jakuju ŭchwaliŭ u prošłym hodzie kanstytucyjny (ŭstanoŭčy) zbor, zwany ŭ Hišpanii Kortezy. Ale ci hetyja wybary adbuducca? Apošnija telehramy prynosiać wiestki ab kamunistyčnaj rewalucyi ŭ Hišpanii.

Pamiž 10 i 15 listapada adbuducca ŭ Złuč. Štatach Paŭnoč. Ameryki wybary nowaha prezydenta. Hadajuć, što ciapierašni prezydent Huwer pastawić iznoŭ swaju kandydaturu, ale ci jaho wybiaruć — heta pytańnie. Ad wybaru nowaha prezydenta zaležyć wielmi mnoha, bo prezydent Złuč. Štataŭ maje wialikaje značeńnie. Nowy prezydent piarejmie ŭładu až 5 sakawika 1933 h.

U wieraśni 1932 h. adbuducca jašče adny ważnyja wybary, katoryja buduć świedčyć ab eŭrapejskaj i suświetnaj zhrupoŭcy dziaržaŭ — heta wybary ŭ Radu Lihi Narodaŭ. Častka mandataŭ, asabl wa tych dziaržaŭ, jakija ŭ Radzie, nia majuć stałaha miesca, u hetym hodzie končycca. Končycca pamiž inšym i mandat Polščy, jaki jana mieła ad 1926 hodu. Ciapier Polšča hetaha mandatu, zdajecca, nie atrymaje i ŭ Radu Lihi Narodaŭ nia ŭwojdzie, bo prawa panoŭnaha wybaru, praduhledžanaha ŭ 1926 hodzie, Polšč wykarystała ŭ 1929 h. i ciapier prawa hetaha ŭžo nia maje.

Woś kolki padziejaŭ pryniasie nam 1932 hod. I heta tolki ważniejšyja i ŭsio praduhledžanyja padziei; a kolki niepraduhledžanych skrywajecca ŭ ciemry budučyni?

Zakładajcie Hurtki Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury!

Z biełaruskaha žyćcia

T-wa Pryjacielaŭ Biełarusawiedy apošnimi časami ažywiła siarod wilenskich biełarusaŭ paznawańnie biełaruskaj narodnaj kultury. Henaje T-wa złpredziła ŭžo 4 referaty ab skarbach kultury biełaruskaj i maje hetuju akcyju prawodzić dalej.

Apošni taki referat adbyŭsia ŭ niadzielu 24 h. m. u Wilenskim uniwersytecie, hdzie hr. H. Šyrma wielmi ŭdała paznajomiŭ sabranych z asnaŭnymi matywami biełaruskaj narodnaj pieśni.

— U niadzielu 31.I. s. h. adbudziecca čarhowaja nawukowaja zborka T-wa z nastupnaju prahramaju: 1) Referat Dr. M. Čarnieckaha na temu: „Wajna za Smalensk“, 2) Dyskusii nad referatam. Referat adbudziecca ŭ VII sali U.S.B. a hadz. 5-aj pa abiedzie. Uwachod wolny.

„Да Злучэньня“. Pad takim zahałoŭkam pačała wychodzić u Wilni biełaruskaja miesiačnaja relihijnaja (unijackaja) časopiś. Pieršy numar hetaj časopisi, jaki wyjšaŭ hetymi dniami, dawoli cikawy i z boku narodna biełaruskaha.

Z BIEŁARUSI PAD SAWIETAMI.

Siaredniaja zar-płata ŭ BSSR. Z pramowy staršyni SNK. Biełarusi taw. Haładzieda na II sesii CWK. BSSR, jakaja adbyłasia ŭ śniežni prošłaha hodu, widać, što *siaredniaja* zarabotnaja płata rabotnika ŭ BSSR wynosić 1.014 rubloŭ u hod (značyć 85 rubloŭ u miesiac) („Saw. Bieł.“ 20.XII.31).—Našy čytačy mohuć wyličyć pawodle tych cen, jakija my padajom u našaj hazecie, jak za hety zarabotak možna tam pražyć.

Kłopaty z apałam. Z tej ža pramowy t. Haładzieda widać, što apału patreba dla ŭsiej Biełarusi 2 milj. 288 tysiač ton. Dawozu z Donbasu mała, zatym treba apalwać drewam i torfam. Na 1931 hod mielisia, pawodle prahramy, dabyć 900 tysiač ton torfu, a dabyli tolki 584 tysiačy. Nawat Asinbud i toj nie zabiaśpiečyŭ siabie apałam i praz niekalki dzion Asinbud (elektryčnaja stancyja) nia moh padawać elektraenerhii na fabryki i zawody Wiciebska, Woršy i Mahilowa. Na hetym paciarpieli straty kala 1 miljona rubloŭ.

I z świnahadoŭlaj niadobra. Dalej t. Haładzied hawaryŭ ab wialikaj śmiarotnaści parasiat u kałhasach i saŭhasach (da 40 prac.), ab drennym dahladzie świnamatak i potym tak kazaŭ: „Padam adzin prykład niaŭmieńnia haspadaryć u świnahadoŭčym saŭhasie. Hutarka idzie ab świnasaŭhasie „Nieharełaje“.

„Kali tudy pryjechali pradstaŭniki z Miensku i zapytalisia, jak staić sprawa, dyk dyrektar saŭhasu moh paskaržycca woś na što: „Sprawa ŭ mianie, kaža, tak ničoha sabie, tolki z pastuchami drenna. Niama kamu świniej paświć“.

„Kali-ž u dyrektara saŭhasu spytalisia, jakža-ž u jaho było raniej jon adkazaŭ: „Raniej było lepš, bo da mianie na leta pryjaždžali studenty na praktyku z roznych Wyšejšych Nawuč. Ustanoŭ SSSR i tamu było kamu paświć świniej, a ciapier jany pajechali. I adrazu nia stała pastuchoŭ. Niama kamu świniej dahladać i tamu jany pačali dochnuć“.

„Jak bačycie — hawaryŭ dalej taw. Haładzied — čaławiek dadumaŭsia, kab studentaŭ, što pryjechali na praktyku, zrabić pastuchami (śmiech), zamiest taho, kab racyjanalna wykarystać ich i samomu ad ich čahoniebudź nawučycca. Heta, na wialiki žal, nie anekdot, a praŭda“. Tak zakončyŭ taw. Haładzied.

I my dumali-b, što heta anekdot, kab nie kazaŭ hetaha sam staršynia SWN. BSSR i kab my na swaje ŭłasnyja wočy nie pračytali hetaha ŭ „Saw. Biełarusi“ z 20.XII.31 hodu.

Tak, sapraŭdy ŭ saŭhasach i kałhasach nia budzie kamu świniej paświć, bo chto zachoča być świnapasam, kali ŭ kałhasie ŭsie roŭnyja haspadary! Heta-ž śmiajacca buduć i abzywać świnapasam.

Cukar pradajecca pa canie 2 rub. 50 kap. kilo. Hetakuju abwiestku čytajem u tym-ža numary „Saw. Biełarusi“ z pakazańniem kramaŭ i podpisam „Biełhandal“.—Dziwicca treba, čamu tamaka taki darahi cukar?

„Świstaplaska cen nia spyniena“. Pad takim zahałoŭkam „Зьвязда“ z 30.XII.31 h. padaje karespandencyju z Wiciebska, u jakoj čytajem: „Niekatoryja wiciebskija kooperatyŭna-handlowyja arhanizacyi dapuskajuć złačynnuju błytaninu ŭ nacenkach i cenach.

„Woś fakty: u kramie sielspažyŭtawarystwa „Zmyčka“ žytniaja muka kaštuje 13 kap. kilo, a ŭ mahazynach Biełhandlu — 19 kap. Piarłowyja krupy (kućcia) ŭ „Zmyčcy“ pradajucca pa 28 kap. kilo, a ŭ Biełhandli — 22 kap. Nawat u mahazynach adnej i tej-ža arhanizacyi CRK isnujuć roznyja ceny. Tak, sušanyja hryby ŭ mahazynie Nr. 154 pradajucca pa 4 rb. kilo, a ŭ mahazynie № 132 pa 3 rub. Swiežaja kapusta ŭ mahazynie № 154 kaštuje 13 kap. kilo, a ŭ mahazynie № 132 — 8 kap.

„U kooperatywie „Zmyčka“ špulka nitak 200 jardaŭ kaštuje 19 kap., sukonny harnitar 52 rub., litr hazy — 29 kap., a ŭ kooperacyjnaj kramie Rudakoŭskaha sielsawietu hety samy tawar adpawiedna kaštuje: nitki—13 kap., harnitar — 42 rub., haza — 23 kap.“

Padajom hetyja ličby, kab našy čytačy mahli zarjentawacca ŭ sawieckich cenach. (Pawodle aficyjalnaha sawieckaha kursu 1 polski złot raŭniajecca 22 kapiejkam na abšary Sawieckaha Sajuzu).

Z litoŭskaha žyćcia.

Skarha ŭ Lihu Narodaŭ. Hazety padajuć, što litoŭski ŭrad u najbližejšym časie pasyłaje ŭ Lihu Narodaŭ skarhu na polski ŭrad za zakryćcio apošnim časam u Wilenščynie dziesiaci litoŭskich škoł.

Litwa i polska-sawiecki dahawor ab nienapadańni. Apošnim časam miž Polščaj i Sawietami wiaducca pierahawory ab uzajemnym nienapadańni i ab neutralnaści. Woś ža, pawodle hazetnych wiestak, litoŭski ŭrad pastanawiŭ skarystać z hetaj akazii i padniać sprawu Wilni. Urad heny byccam źwiarnuŭsia da ŭradu sawieckaha, damahajučysia ad jaho, kab jon, pry padpisańni z palakami dahaworu ab nienapadańni, na mocy swajho dahaworu z Litwoj u 1920 h. zaściarohsia, što dahawor heny nie datyča Wilenščyny. Woś-ža dahawor heny ŭžo padpisany, ale poŭny tekst jaho jašče niawiedamy, dyk nia wiedama tak-ža, ci litoŭskija damahańni spoŭnieny.

Litoŭskaja encyklopedyja ad niekatoraha času wychodzić u Koŭnie. Užo wyšaŭ druhi tom. Wydajecca jana pryhoža i staranna. Jość heta pieršaja litoŭskaja encyklopedyja.

Źjezd siabroŭ Litoŭskaha Haspadarčaha T-wa adbyŭsia ŭ Wilni 28 śniežnia, 1931 h. Na źjeździe hetym, apača wilenskich siabroŭ, było niamała i z wiosak. Źjezd abhawarywaŭ swaje sprawy arhanizacyjnyja, a tak-ža mnoha ŭdzialiŭ času na narady ab sučasnym ciažkim haspadarčym pałažeńni litoŭskaj wioski.

Haspadarskija kursy. Litoŭskaje Haspadarskaje T-wa 8.I 32 h. pastanawiła naładzić haspadarskija kursy ŭ nastupnych miesnaściach: u w. Kuršy, Alkienickaj hm., u w. Kretyny, u Raškuci i ŭ Pałušanach, Kałtynianskaj hm. Kursami kiruje instruktar A. Gudułajtis.

Rewizii i aryšty ŭ litoŭskim T-wie św. Kazimiera. Na minułym tydni, jak padajuć polskija hazety („Dz. Wil.“ 22.I.32 h.), polskija ŭłady praz try dni prawodzili rewizii i aryšty siarod siabroŭ lit. t-wa św. Kazimiera na abšary paw.: Swiancianskaha (aryštawanych 11 asob), Wil.-Trockaha (aryštawanych — 7), i Suwalskaha (aryštawanych — 9). Jak dalej ŭsia hetaja sprawa raźwiwajecca, pakulšto niawiedama ničoha.

HRAMADZIANIE!

Nie zabywajciesia ab swaich studentach biełarusach!

Składajcie achwiary na „Stypendyjalny Fond“!

„Голас Праваслаўнага Беларуса,“ № 2,

Вільня, Сьнежань 1931.

Пад гэткай назовай паказалася часопісь, як „орган незалежнай царкоўна-грамадзкай думкі“. Што-ж гэта такое, чый гэта сапраўды орган і ці ён сапраўды праваслаўны? На гэтыя пытаньні ня кожны патрапіць адказаць, бо ў часопісі гэтай не спатыкаем ані аднаго прозьвішча пад стацьцямі, ані фірмы выдавецтва, бо-ж за такую ня можна лічыць М. Маркевіча, студэнта з польска-беларускай „Scorinii“, які часопісь гэту, пэўне-ж па загаду, падпісвае, як рэдактар-выдавец.

Дык вось-жа часопісь гэна — аб чым у Вільні голасна гаворацць,— гэта орган ані праваслаўны, ані беларускі, а орган польска-беларускіх санатараў Луцкевіча і Астроўскага, якія, выдаючы яе, маюць на мэце зьвясьці асабістыя рахункі з сьвяшч. А. Каўшом, які іх нядаўна пакінуў, а так-жа маюць на мэце спэкульнуць на гэты раз на Праваслаўі — а „вось клюнет?!“

Але бліжэй да зьместу. Першыя два артыкулы пасьвячаны справе саборнасьці агулам і сабору Праваслаўнай Царквы ў Польшчы. Ужо з гэтых дзьвёх стацьцей шыла з мяшка вылазе. Ананімны аўтор іх асьцярожна, але спрытна агітуе беларускае праваслаўнае грамадзянства і народ за склiканьне ў Польшчы Царкоўнага Сабору ў тых рамках і на тых асновах, як гэтага хочуць польскія ўлады. Аўтор гэны нават выражае жаль, што палякам дагэтуль склікаць гэты Сабор не ўдавалася, бо, як нядвузначна ён кажа, гэта ёсьць „яўна шкодным ушчэрбам для высокага аўторытэту адказных за гэта прадстаўнікоў царкоўнай і дзяржаўнай уладаў“. Аб карысьць — жа гэтай дзяржаўнай улады аўтору гэтай стацьці, як зараз убачым, прадусім і расходзіцца.

Гаворачы аб галоўных задачах Царк. Сабору ў Польшчы, гэны „праваслаўны“ аўтор кажа, што найбольшай задачай Сабору гэта будзе праца над унутраным ладам Царквы, бо „трэба сабе ўсьведаміць, што апрацаваньне так званага вонкавага статуту, ці закону, рэгулюючага ўзаемныя стасункі паміж Царквой і дзяржавай, у вельмі малой меры можа падлягаць компэтэнцыі Сабору. *Гэта галіна пераважна, калі ня выключна, дзяржаўнай улады*“ (падчыркнута мною С.Ц.). Выходзіць так — што ўрад польскі Прав. Царкве з ласкі свае дазволіць, за тое і дзякуй! Хараша выглядаў-бы Касьцёл Каталіцкі, каб ён гэтак падпісваў конкордаты з рознымі дзяржавамі, рэгулюючы з імі свае адносіны так, як яны гэтага хочуць. Дык харошае „праваслаўе“ гэтага „праваслаўнага“ аўтора!

А вось і чародны, так-жа бяз подпісі, артыкул „З чаго спарадзілася дый як памерла гістарычная вунія“. Я, як праваслаўны, пэўне-ж, нічога ня маю і меці не магу да аўтара гэтай стацьці за тое, што ён зьяўляецца рашучым праціўнікам уніі і гарачым абаронцам Праваслаўя. Але як беларус, я да глыбіні абураюся на гэтую стацьцю, за выразнае фальшаваньне беларускай гісторыі на карысьць ворагаў беларускага народу.

Вось-жа аўтор гэны цьвердзіць, што унія (1596 г.) пачыналася і йшла не з народу, але зьверху, уводзілася польскім урадам і пад прымусам. Прынцыпова так, агулам гэта праўда. Далей жа гэны аўтор цьвердзіць, што „ліквідацыя вуніі — наадварот — началася і пайшла выключна знізу, з народу, і толькі паступова да яе сталі далучацца: духавенства, спачатку ніжэйшае, пасьля вышэйшае і ўрэшце расейскі ўрад“. На гэта-ж мушу сказаць, што гэта ўсё, разглядаючы так-жа прынцыпова, агулам, ёсьць звычайным фальшаваньнем гісторыі. Вунія была ўведзена згары і сілай, але да яе праз 200 з лішнім гадоў народ наш прывык, дык ліквідацыя яе йшла агулам так жа зьверху: расейскім урадам на супалку з вышэйшым уніяцкім духавенствам, на чале з мітр. Сямашкай. Аб гэтым выразна гаворацць ня толькі гістарычныя жаролы не расейскія, але такжа і расейскія, асабліва ж „Записки“ (тры тамы) самога-ж Сямашкі.

Урэшце знаходзім у гэным артыкуле проста абсурды і яўную варожасьць да беларускай справы, як тое, што „Сямашка змушаны быў цесна зьвязаць справу ліквідацыі вуніі з справай русыфікацыі“, (як-бы гэтага вымагала Праваслаўе, у якое ён перайшоў), або тое, што „легенды“ аб гвалтах пры ліквідацыі вуніі стварыліся прыпадкова і няслушна за кругамі польска-каталіцкімі паўтараюць іх кругі беларускія і нават расейскія (як-бы „беларускі“ аўтор гэнай стацьці лепш ведае ад расейцаў, як ліквідацыя уніі адбывалася), або ўрэшце тое, што палякі шырока расьпісвалі аб мучаніцтве за вунію нейкай Макрыны Мечыслаўскай, а якая была проста афэрысткай і якую папа рымскі „пасьля сьмерці прызнаў нават за сьвятую“. Што за дзікі падход да справы! Мечыслаўская сапраўды шмат каго ашуквала, што ўрэшце выясьнілася і самі-ж каталікі аб гэтым усім апісалі. Аб прызнаньні-ж яе сьвятой, як даведваюся

A. Łuckiewič prawakuje i danosić.

Łuckiewičaŭski polonofilska-sanacyjny orhan „Беларускі Звон“ (22.I 32, № 3) u zaciemcy: „Lepiej pozna, čym nikoli“ (da źjezdu biełaruskaje chadecyi), pamiaščaje cely rad prawakacyjnych i danosčyckich zaciemak pad adresam Bieł. Chr. Dem.

Čytajem tam: a) što BChD padčas niamieckaj akupacyi byccam wyražała swaju niejkuju asabliwuju sympatyju da niemcaŭ (a što Łuckiewič sam byŭ u tym-ža časie ŭ Wilni na niamieckim utrymańni, dyk ab hetym nie ŭspaminaje ničoha!), b) što BChD byccam zamnoha maje sympatyi da litwinoŭ, bo šmat hadoŭ tamu „Krynica“ napisała niawyrazny artykuł, jaki ŭsiałak možna tłumačyć (a što sam Łuckiewič lez u Litoŭskuju Tarybu ŭ Wilni, dy jaho tudy nia puścili, a paśla z wiedamym hien. Bałachowičam, pry pasredstwie ahienta francuskaha ŭradu Ładnowa dahawarywaŭsia ab dałučeńni Zach. Biełarusi da Polšče, dyk ab hetym tak-ža nia kaža ničoha!), c) što BChD z kamunistymi idzie (a ab sabie, što jšče tak niadaŭna byŭ jon da kamunistaŭ bolš čym bliska i jak ich paśla haniebna zdradziŭ — nia kaža ničoha!) i ŭreście čytajem u tej-ža zaciemcy, što BChD z... Akinčycam (a ab tym zabywajecca, što jak jaho cheŭra, tak i Akinčyc, nie padzialiŭšysia pry polskim karycie, užo paasobku, chto na swaju ruku, abiwajuć adny i tyja samyja parohi „Wydziału Bezpieczeństwa“ Wilenskaha Wajawodztwa, maŭčyć tak-ža i ab tym, jak jon, Łuckiewič, apošnim časam, koštam biełaruskaj sprawy, wytrywała pracuje nad „zbliženniem“ biełarusaŭ z palakami!).

Ale budźma ścisłymi i ŭważnymi. Hetak nadanosiŭ, naprawakawaŭ i nachłuśniŭ Łuckiewič, jak wyhladaje z henych zaciemak, pierawažna na pawadyroŭ BChD, a ab zwyčajnych siabroch hetaj arhanizacyi jon kaža, što jany „ščyra praniknuty niezaležnickimi ideałami. A ŭreście Łuckiewič i ŭsiu BChD chwalić, bo kaža, što na zjeździe 13 XII.31 jana sapraŭdy wyraziła niezaležnickija ideały. Dyk pazwolim tut zapytacca Łuckiewiča: a chto ž henych siabroŭ BChD „praniknuŭ“ henymi wysokimi biełaruskimi ideałami, kali nie pawadyry jaje, nia świedamyja jaje siabry i kali nia orhan jaje „Krynica“? Chiba-ž tak, bo napeŭna nie dakanaŭ hetaha Łuckiewič, jaki biełaruskimi ideałami haniebna tarhuje „оптомъ і въ розницу“.—A ci-ž heny źjezd adbyŭsia biez pawadyroŭ? Chiba-ž nie!

Z usiaho skazanaha bačym, jak sprytna „pracuje“ daznany na biełaruskim hruncie palityčny „łaŭkač“ i danosčyk A. Łuckiewič. Lidery BChD i z niemcami i z litwinami i z kamunistami. Znača — waźmiecie ich! A kali woźmuć, dyk tady i henyja siabry BChD, jakich Ł. krywadušna chwale, raźbiahucca jak awiečki i trapiać u polskija „kułki“ i ŭ inšyja „Scorinii“, jakija zakładaje Łuckiewič!

Ale što-ž tut dziŭnaje! Raz Łuckiewič pašoŭ na toje, što na pracesie „Hramady“ wyraksia nawat imiani biełaruskaha nazywajučy siabie „białorusinem-polakiem“, dyk jon, jak widać, wiedaje, što robić. Usio-ž heta adnak nia strašnaje dla nas. Narod biełaruski nia hetulki pieranios na swaich hrudzioch. Pieraniasie jon i hetu Łuckiewičaŭskuju śmierdziakoŭščynu, na jakoj užo narod hety paznaŭsia dawoli Historyja-ž biełaruskaha adradžeńnia hetaha ciomnaha aferysta zaklajmić, jak naležycca.

D.

з пэўных каталіцкіх беларускіх жарол, ня было ніколі і мовы. Дык гэткую ілжу піша гэны аўтор у ўспомненай стацьці, далей паглыбляючы ненавісьць між беларусамі каталікамі і праваслаўнымі. Адазвалася ў ім, як відаць, душа служакі „Царя і Отечества“, але-ж ад гэтага беларускаму народу адна толькі згуба: дык нашто-ж, прыкрыўшыся Праваслаўем і беларускасьцяй, рабіць гэтаму народу так вялікую шкоду?

Наступныя артыкулы і весткі „Голасу Прав. Беларуса“ ўжо проста характару няпрыстойнага, як з пункту хрысьціянскага праваслаўнага, так і з беларускага. Там спатыкаем выключна і проста цынічныя нападкі і закіды проста бяз ніякіх доказаў, на двух сьвяшчэньнікаў: на А. Каўша (беларуса) і на архім. Ф. Марозава (расейца), якія, як даведываюся, псуюць „праваслаўныя“ пляны паноў Астроўскіх і Луцкевічаў. Але над гэтым усім бліжэй затрымлівацца брыдка, бо і далейшы спосаб пісаньня і зьмест „Гол. Прав. Бэл“. такі самы, як і „Сьветача Беларусі“ Тодара Вярнікоўскага. Скажу толькі агулам яшчэ раз, што гэзы загаловак на часопісі: „Голас Праваслаўнага Беларуса“ — гэта цынічная фікцыя, бо часопісь гэта, як бачым, ані праваслаўная, ані беларуская, а чарговая польска-маскоўская ў супалцы з „беларускімі“ дзельцамі, хлусьня над беларускай Праваслаўнай Царквой і над беларускім народам...

Сяргей Цітовіч.

Чытайце і пашырайце „Беларускую Крыніцу!“

Z Polščy.

Z Sojmu. Ministar Unutran. Spraŭ Pieracki ŭ budžetnaj kamisii 16.1. h. h. skazaŭ: „U demokratyčnaj dziaržawie možna kožnamu hramadzianinu swabodna dumać, wyražać swaje pahlady i dziejać — z tym warunkam, što budzie wykładać i baranić swaich pahladaŭ, nia ŭžywajučy hwałtaŭ, siły i podstupu“. „Przegl. Wil.“, padajučy hetyja słowy, wyražaje, što administracyjnyja ŭłady pierastanuć kanfiskawać niezaležnyja časopisi za wyražanyja ŭ ich pahlady. A my chacieli-b mieć nadzieju, što palicyja na našaj wioscy nia budzie čapicca da sialan za ich biełaruskija pahlady i dziejańni.

Tolki... ci palicyja wiedaje ab hetakich liberalnych słowach i pahladach p. ministra? Jak ćwierdzić socyjalistyčny „Dziennik Ludowy“ (z 21.I. s. h.), heta pramowa była praznačana nie dla kraju, a dla zahranicy. A „Kurjer Poranny“ (z 19 I.) zajaŭlaje, što paśla pramowy min. Pierackaha nichto na zachodzie ŭžo nie pawieryć ukrainskim skarham.

U piatnicu 22.I. ministar Pieracki hawaryŭ u Sojmie ab nowych samaŭradawych zakonach i pamiž inšym skazaŭ, što ŭrad nia budzie ŭmiešwacca ŭ nutranyja sprawy samaŭradu, **a tolki pakidaje za saboju prawa kantroli nad wybarami asob u samaŭradawyja wykanaŭčyja orhany...**

Woś i ŭsio pažadańnie pana ministra! Dobra abdumana! Samaŭrad budzie mieć poŭnuju swabodu, tolki ŭradaŭcami ŭ hetym „samaŭradzie“ buduć asoby, jakija pryjemny ŭradu ŭ asobie ministra ŭnutranych spraŭ... Dziela hetaha pasły z apazycyi, adkazwajučy na taki prajekt uradu, zajawili, što hety prajekt nia tolki sprečny z Kanstytucyjaj, ale likwiduje astatki samąŭradu, kasujučy ŭ im hramadzki dziejnik i addajučy jaho pad poŭnuju ŭładu adminitstracyi.

Wystupleńnie biezrabotnych. U Parušewie (na Hornym Šlonsku) biezrabotnyja, pa adbytym wiečy, rušyli pad starastwa. Palicyja zaharadziła im darohu. Z hramady biezrabotnych palacieli ŭ palicyju kamieńni, pry hetym 11 palicyjantaŭ było ranienych. Palicyja pačała stralać u narod: zabitych 2, ciažka ranienych 2 i lohka ranienych kolkinaccać asob.

U Chojnicach na Pamorry biezrabotnyja zaatakawali mahistrat, źniščyli ŭsio nutro mahistratu i pawybiwali šyby. Palicyja nie mahła ničoha zrabić, dyk wyklikali wojska, jakoje nawiało paradak.

Krytyčnaje pałažeńnie na Hornym Šlonsku. Z pryčyny abnižeńnia płaty na 25 prac. rabotniki zahrazili zabastoŭkaj, jakaja u 3 kapalniach užo pačałasia. Kali ŭrad nie dawiadzie da zhody pamiž ŭłaśnikami i rabotnikami, moža pačacca ahulnaja zabastoŭka ŭ bližejšych dniach.

U Łodzi zabastoŭka tramwajnikaŭ trywaje užo bolej 10 dzion i niama wiedama, kali skončycca.

Nowyja padatki. Ministar skarbu Jan Piłsudski u sojm. budžetnaj kamisii zajawiŭ, što dla pakryćcia deficytu treba budzie ŭwieści nowyja padatki.—Ale ci padumaŭ pan ministar, ci narod wydzieržyć jašče nowy padatkawy ciažar?

BIEŁARUSKI, LITOŬSKI i ŬKRAINSKI
Studenskija Sajuzy
ładziać 2-ha lutaha siol. h. ŭ zali Handlowa-Pramysłowaha Klubu (Wilnia, Mickiewiča 33)
supolny
3-ci Hadawy BAL.
Uwachod: 5.—zł., dla stud.— 2.50 zł.
Pačatak a hadz. 22-hoj.

Z zahranicy.

Kanferencyja ŭ Lozańnie adłožana. Kanferencyja ŭ sprawie spłaty Niamieččynaj adškadawańniaŭ, jakaja miełasia sabracca 25 h. studnia, adłožana na nieaznačany čas, pakul dziaržawy nie zhaworacca pamiž saboju. Pawadyr franc. radykałaŭ Herriot zajawiŭ, što paśla zajawy Briuninga niama pašto jechać u Lozannu, chiba tolki patoje, kab pačuć jašče raz, što Niamieččyna płacić nia moža. Hetak wyražajecca i ŭsia prawaja presa. A pawadyr franc. sacyjalistaŭ, Blum, padaŭ prajekt wyznačyć mižnarodnuju kamisiju, jakaja-b daśledziła, ci Niamieččyna ŭžo pakryła ŭsie straty, pryčynienyja wajnoju, ci nie? Kali pakryła, to jaje treba zwolnić ad dalejšaj spłaty. Hetaja zajawa Bluma wyklikała hnieŭ u prawaj francuskaj i polskaj presie.

Rożnicy pamiž dziaržawami ŭ sprawie adškadawańniaŭ wialikija. Francuski ŭrad nia choča zračysia adškadawańniaŭ ad Niamieččyny, pakul nia buduć skasawany wajennyja daŭhi Amerykaj; Anhlija staić za poŭnaje skasawańnie i adškadawańniaŭ i daŭhoŭ; na heta Ameryka zajaŭlaje, što jana daŭhoŭ nie daruje, a što datyča adškadawańniaŭ ad Niamieččyny, to heta sprawa samoj Eŭropy i jana ŭ eŭrapejskija sprawy ŭmiešawacca nia budzie... Italija ŭznoŭ damahajecca, kab eŭrapejskija dziaržawy spačatku pakasawali swaje daŭhi i adškadawańni, a potym źwiarnulisia da Ameryki z družnym damahańniem darawać Eŭropie daŭhi.

Woś jakaja błytanina nastupiła paśla wialikaj wajny! I chto hetu błytaninu raźwiaža?

Kamunistyčnaja rewalucyja ŭ Hišpanii pačałasia ŭ Katalonii i inšych prawincyjach. Paŭstancy ŭ paru miajscoch zdabyli čyhunku i nawat arsenał. Nad horadam Berg wywiesili čyrwony ściah. U Castel da Cabra abjaŭlena kamuna. Prociŭ paŭstancaŭ urad wysłaŭ wojska z artyleryjaj. U stalicy Katalonii, Barcelonie i pa inšych haradoch pačałasia ahulnaja zabastoŭka. Urad idzie da zdušeńnia rewalucyi.

Takaja-ž samaja rewalucyja wybuchła ŭ San-Salwador (Centr. Ameryka). Inšyja dziaržawy wysłali tudy swaje wajennyja karabli.

Skasawańnie ordenu Jezuitaŭ u Hišpanii nastupiła z tej pryčyny, što jezuity wielmi mocna ŭ swoj čas paddzieržywali manarchičny stroj. Usia majemaść ordenu kanfiskawana. Kaścioły pieradany biskupam.

Japonija ŭ Central. Kitaji. Japonija wysadziła z karabloŭ desant u Šanchai ŭ sile 3 tys. čał., tak što ŭžo i Šanchaj znachodzicca ŭ rukach japoncaŭ. U Nankinie pačałasia panika.

Sesija Rady Lihi Narodaŭ pačałasia 25.I s.h. Ukraincy padali skarhu na apošni śpis u Polščy.

Karotkija wiestki.

— Niamieččyna padniała myta na masła, jakoje prywozicca z Polščy i Łatwii. U prošłym hodzie wywieźli masła z Polščy u Niamieččynu bolej 70.000 centnaraŭ (centnar — 6 pudoŭ) a sioleta hety wywaz źmienšycca, bo nałažyli myta (hraničnaha padatku) až 170 marak za centnar, tady kali na danskaje masła nałažyli tolki 86 marak. Dziela hetaha masła ŭ Polščy jašče patanieje, bo źmienšycca wywaz.

— Nawahradzki wajawoda Kostek-Biernacki, byŭšy kamandant bieraściejskaj turmy, wyjechaŭ u wodpusk i, jak kažuć, z hetaha wodpusku ŭžo nia wierniecca. K.-Biernacki słaŭny i z taho, što ŭ swajej knižcy „Čort-pieramožnik“ adkidaŭ Boha, a pryznawaŭ čorta.

— U Niamieččynie blizu 6 miljonaŭ biezrabotnych. Lik biezrabotnych ad leta prošłaha hodu ŭzros na 2 miljony.

— Čang-Kaj Šek, jaki byŭ zrokšysia ŭłady kitajskaha prezydenta i wyjechaŭ z Nankinu, wiarnuŭsia tudy ŭznoŭ. Chodziać čutki, što jon budzie dyktataram.

— Kamunisty ŭ Rumynii chacieli schwacić siłaj adnaho byŭšaha kamunista Agabiekawa, tak jak schwacili ŭ Paryžy hien. Kutiepawa. Kažuć, što Agabiekaŭ za-šmat wiedaje kamunistyčnych sakretaŭ i nawiazaŭ znosiny z Trockim, na škodu Stalinu. Tyja kamunisty aryštawany rumynskaj palicyjaj. Padazrajuć, što hetyja samyja asoby źwiaźli niehdzie i hien. Kutiepawa.

— Trockamu pradoŭžyli jašče na 2 hady zabaronu waročacca ŭ Sawiety. Chodziać čutki, što Trocki pierajedzie z Turcyi ŭ Niamieččynu.

— Kamunisty budujuć port na race Dźwinie kala Dryssy, bliska polska-sawieckaj hranicy. Port budzie służyć dla spławu lesu i dla stratehičnych met.

— Kazanski sabor u Leninhradzie zamieniony na antyrelihijny muzej.

— U Leninhradzie jość 2.733 300 čałaviek. Za 1931 h. prybyło 500 tys. duš.

— 15 anhlikanskich biskupaŭ wydali adozwu da chryścijan usiaho świetu, zaklikajučy da ŭniewažnieńnia wajennych daŭhoŭ i adškadawańniaŭ.

— Pad Maskwoju 2 Is.h. zdaryłasia wialikaja katastrofa na čyhuncy. Nalacieła adzin na adzin niekalki ciahnikoŭ 70 čaławiek zabitych, bolš sotki ranienych. Saw ŭłady skrywali hetu katastrofu i tolki ciapier jana wyjaśniłasia, kali pačaŭsia sud nad winoŭnikami jaje.

— Biezrabotnych u Polščy kala 320 tys. U praciahu apošniaha tydnia prybyło bolej 10-ci tysiač.

Ab haspadarcy.

Źmierzłyja rabiny.

Źmierzłyja rabiny užyvajucca dziela vyrabu soku, katory, kali prydać da jaho krychu cukru, pavaryć i ŭznoŭ pracadzić, dyk zamianiaje sok cytrynovy: źmiašany z vadoj daje dobry napitak.

Asnovy karmleńnia žyvioły.

U razumna viedzienaj haspadarcy, mała— mieć žyviołu, mała — mieć čym jaje karmić; treba viedać jašče: kamu, kali, kolki i jakoha kormu dać, kab mieć naležnuju z hetaha karyść. Na kolki heta važna dakazujuć abličeńni: pry razumnym karmleńni možna lohka vykarmić čatyry štuki žyvioły tam, dzie prad tym byli tolki try. U čym-ža tut sakret?

Koŭny haspadar bolej-mieniej viedaje, što adna karmavina byvaje bolš „sytnaja," a druhaja — mienš; adna karmavina „honić małako," a druhaja — „sała" i h. d. Aprača taho kožnaja žyvioła — nia tolki što da hatunku (karova, koń, aviečka), ale i što da paasobnaj štuki tahosamaha hatunku — na zaspakajeńnie svaich patrebaŭ źjadaje dakładna aznačanaje mnostva kormu. Inšymi słovami i jakaść i kolkaść kormu musiać akuratna adpaviedać patrebam žyvioły: jnakš — marnujecca korm i karyści niama. Hetym i kirujecca navuka ab karmleńni. Tut razhledzim tolki jakasnuju staranu karmavinaŭ.

Karmavaja vartaść kožnaj karmaviny (siena, muki, kaniušyny i h. d.) zaležyć ad jejnych składovych sučastak, najvažniejšymi z katorych jość hrupy: 1. azotnaja, 2. biezazotnaja (abo vuhlavody, ci vuhlahidraty), 3. tukavaja (kłustaść), 4. mineralnaja (popieł), 5. celuloznaja i 6. vitaminovaja. Kožnaja z hetych składovych sučastak karmaviny maje svajo asobnaje naznačeńnie i adna druhuju nie zaŭsiody mohuć zamianić. I tak:

Azotnaja hrupa karmavych składnikoŭ, u skład jakoj u najbolšaj miery ŭvachodziać białki, słužyć pieradusim da vytvarańnia samaha miasa (nia sała!), małaka, šerści, vałasoŭ, rahoŭ, pioraŭ, jajok i h. p. Z karmavinaŭ vyrablanych u haspadarcy na azotnyja sučastki bahaty: sačyŭka, haroch, vika, zbažžaviny (pšanica, žyta, jačmień), votruby, kaniušyna, dobraja sačystaja trava, dobra sabranaje, pieradusim murožnaje siena i h. pad

Biezazotnaja (vuhlahidraty) hrupa karmovych składnikaŭ maje ŭ sabie najbolš krachmału i cukru i słužyć dla vytvarańnia cialesnaha *ciapła i siły* dziela pracy. Z cukru i krachmału tvorycca ŭ ciele žyvioły h. zv. małočny cukar, što znachodzicca ŭ małace sojnych i dojnych matak. Z hetaha-ž cukru i krachmału ŭreśsie vytvarajecca tuk: łoj, sała i małočny tuk: masła. Z karmavinaŭ vyrablanych u haspadarcy i bahatych na vuhlahidraty treba tut nazvać takija, jak: bulba i karmovy burak (najtaniejšyja!), zbažžaviny, votruby, kaštany, žaludy, kaniušyna, siena i h. p.

Tukavaja hrupa karmavych składnikaŭ (raślinnyja tuki i alei) u prajavach svaich padobna da hrupy papiaredniaj i słužyć da vytvareńnia cialesnaha ciapła i siły da pracy Na raślinny tuk bahaty alaistyja raśliny, jak lon i kanopla, a taksama zbažžaviny: avios i kukuruza.

Mineralnaja hrupa karmavych składnikoŭ, što pry spalivańni kormu astajecca ŭ formie popiełu, słužyć da budovy kaści žyvioły. Kožnaja, zdarova raźvitaja i pry źbirańni niavymakšaja haspadarskaja karmavina maje ŭ sabie patrebny lik mineralnych sučastak. U vyniatkavych tolki vypadkach treba byvaje mineralnyja sučastki dadavać u formie adumysłovaj krejdy, pa łyžcy na dzień i štuku (vialikuju). U praciŭnym razie žyvioła chvareje na kaściałom. Žyvioła zahrožanaja kaściałomam paznajecca pa tym, što p'je maču i liža vapnaj pabialanyja ścieny.

Celuloznaja hrupa karmavych składnikaŭ karmavoj vartaści tak jak i nia maje i značeńnie jejnaje — pieravažna mechaničnaje kab napoŭnić u ab'jomie žaludak, bo jnakš jon niazdolny pieravaryvać. Najbahaciejšaja na celulozu roznaja sałoma i pierastoiŭšaje siena.

Susiom asobna ŭreśsie staić niadaŭna tolki adkrytaja hrupa vitaminaŭ, jakich u čystym vidzie dahetul nie ŭdałosia jšče syskać i tymbolš — razhledzić i zvažyć. Nia hledziačy adnak na heta, usie pierakanany, što vitaminy isnujuć i niedastatak ich u karmavinach akazujecca roznymi chvarobami, miž inšymi — niebiaśpiečny skorbut i nervovyja chvaroby, nia tolki u ŭsiakaj žyvioły, ale i ŭ samoha naviet čałavieka.

Dakładnaje navukovaje daśledavańnie vitaminaŭ jašče nia končana, a viadomyja ŭžo vitaminy padzieleny na hrupy: A, B, C. Z haspadarskich karmavin najbahaciejšyja na vitaminy źjaŭlajucca: maładaja sočnaja paša, muroh — suchi i zialony, kaniušyna, miašanka z stručkovych raślinaŭ, morchva, pšaničnyja votruby; mienš vitaminaŭ maje poŭnavartasnaje (niaźbiranaje) małako, avios, bručka, haroch, bulba; mała vitaminaŭ maje posnaje (źbiranaje) małako, syravatka, pšanica, žyta, jačmień; susiom nia majuć vitaminaŭ — sałoma, krachmał, cukar. — Umiełaje i ŭmiesnaje vykarystańnie abhavaryvanych tut ułasnaściaŭ roznych karmavinaŭ zaležyć ad razumovaha raźvićcia kožnaha haspadara paasobku. Tut-ža dla ahulnaj tolki or'jentacyi varta zaznačyć, što kožnaja maładaja žyvioła, a taksama dojnyja karovy i niasučyja kury, pavinny ŭ kormie dastavać takija karmaviny, jakija majuć šmat białkoŭ (azotnaja hrupa). Tam-ža ŭznoŭ, dzie chodzić ab vykarmlivańnie žyvioły na žyr, a taksama na siłu (pracoŭnyja koni i valy), tam u pieršuju čarhu treba karystacca karmavinami bahatymi na sučastki biezazotnyja: krachmał i cukar.

Maładaja žyvioła ŭ pieršuju čarhu patrabuje karmavinaŭ bahatych na białki i mineralnyja (kaściatvornyja) sučastki; karmleńnie-ž jaje hetkimi karmavinami bahatymi na krachmał i cukar, jak bulba dy karmavy burak, može być apraŭdana tolki tam, dzie heta žyvioła praznačana na małady žyr.

inž. A. K.

Da nas pišuć.

U PIERAPISI I DZIECI HOŁAS MIELI.

Bohiń, Brasłaŭskaha paw. Pierapisnymi kamisarami ŭ nas byli pierawažna polskija wučyciali. Kali starejšyja damahalisia zapisać u rubrycy „jenzyk ojčysty" mowu biełaruskuju, dyk kamisar-wučyciel u dziaciej pytaŭ asobna, „jak učycie sień w škole?." Pačuŭšy adkaz što „polsku", pisaŭ dzieciam, jak baćkaŭskuju mowu—polskuju. A kali baćki zajaŭlali, što ich dziaciej taja-ž samaja baćkaŭskaja mowa biełaruskaja, kamisar zajaŭlaŭ, što kožny sam za siabie adkazwaje. Dyk u pierapisi i dzieci hołas majuć, kali treba zapisać im mowu polskuju.

Bohińčyk.

PATREBA ARHANIZAWACCA.

m. N.—Świeržań, Staŭpieckaha paw. Pryčyna našaje ńiadoli ležyć u našaj nieświadomaści i niearhanizawanaści.

Na niaświedamaść žycharstwa ŭ našym miastečku i wakoličnych wioskach wielmi narakać nia možna, bo sialanie bolš-mienš świedamyja, ale hałoŭnaje — niearhanizawanyja. Świedamaść u nas pašyryłasia užo daŭno dziakujučy Biel. hazetam. Kryšku pryčyniłasia da ŭświedamleńnia ŭ našaj wakolicy arhanizacyja byłoj „S.—R. Hramady," ale iznoŭ-ža nia šmat, bo jak wiedajem jana bolš źwiartała ŭwahu na socyjalny bok, čym na nacyjanalny. My, jak wiadoma, sialanie, usie badaj małaziamielnyja i pa miastečkach drobnyja tarhoŭcy i ramieśniki, dyk my nie pawinny dzialicca na roznyja klasy, bo my adnoj klasy. Nam patreba nacyjanalna uświedamicca i adradzicca. My musimo sarhanizawacca ŭ adnu siam'ju. Dyk kab pieramahčy niadolu i ździek, my pawinny arhanizawacca. A arhanizawacca my pawinny pad ściaham našaj sialanskaj arhanizacyi, jakoj meta jość: baranić intaresy biełar. sialan i rabotnikaŭ. Hetkaj arhanizacyjaj źjaŭlajecca naša čysta nacyjanalnaja arhanizacyja Biel. Chr. Demokracyja.

Świeržaniec.

AB PIERAPISI.

Wioska Simkawičy, Staŭpieckaha paw. Žychary našaj wioski amal usie prawasłaŭnyja. Palakoŭ u nas niama, usie biełarusy. Świedamaść nacyjanalnaja ŭ nas niemałaja. Mnohija naležać da hurtka Biel. Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Rubiažewičach. Pierapisnym kamisaram byŭ u nas weterynarny felčar S. Baranski. Hety ž pan padčas pierapisi nie pryznawaŭ biełarusaŭ, bo „dakazywaŭ," što biełaruskaj mowy niama, a jość tolki mowy polskaja i rasiejskaja. Zapisywaŭ mowu, wiedama-ž, polskuju. Kali chto pierečyŭ zapisywańniu mowy polskaj, jak mowy baćkaŭskaj, kamisar zławaŭsia i rwaŭ napisany zapisny arkuš, abiacajučy, što ŭ siabie doma pierapiša nanowa i zapiša mowu biełaruskuju. Hetki fakt zdaryŭsia z hram. Bahdanowičem, jaki pašla hetaha chacieŭ dawiedacca, ci prawilna ŭsio zapisana ab jaho siamji, ale nijak nia moh dabicca tołku, ani ŭ pana kamisaraŭ, ani hminie. Usiudy hram. Bahdanowič pačuŭ adkaz: „niema času pokazywać, jak zapisano, tak dobže."

Dyk woś i kanawały zajmajucca wyrezywańniem u śpisie biełarusam jazyka i pryšyweńniem jazyka polskaha.

Simkaŭski.

BIEŁARUSY ŪŚWIEDAMLAJUCCA.

Šadziuny, Ašmianskaha paw. Naša wioska biełaruskaja i ŭsie ŭ wioscy kataliki. Nawokał nas taksama biełarusy. Naša wioska naležyć da Dziawieniskaj parafii. U našaj parafii jość i ličviny. Palakoŭ kala nas možna na palcach pieraličyć —dzie nia dzie dworny pan, abo asadnik. Palicyja i čynoŭniki dyk wiedama — palaki. Biełarusy z ličwinami ŭ nas žywuć u wielmi dobraj zhodzie. Naš ksiondz prabašč razumny i sprawiadliwy čaławiek. Jon pachryścijansku nawučaje i jak dobry baćka baronić swaich parafijan, jak biełarusaŭ tak i ličwinoŭ. Z biełarusami jon haworyć pabiełarusku, a z ličwinami palitoŭsku.

Prad pierapisiaj nawučaŭ ludziej, kab zapisywali ŭsio spraviadliwa i papraŭdzie. Ludzi pierapisnym kamisaram dyktawali zapisywać: biełarusy— mowu biełaruskuju, a ličwiny—litoŭskuju, ale kamisary zapisywali, jak chacieli. Ale niachaj sabie pišuć, jak chočuć. Kali zapisali nia tak, jak jość, dyk tolki paškodzili samoj pierapisi, bo jana budzie niapraŭdzivaj. Stanu faktyčnaha praz heta nia źmieniać i biełaruskaja świedamaść, jak pašyrałasia, tak i budzie pašyracca dalej. Spynić jaje ŭžo nia spyniać.

Št. Muzyka.

Z kraju.

Nadhraničnaja pałasa. Dziela častaha pierachodžańnia hranicy ministerstwa ŭnutr. spraŭ maje aznačyć ścisła nadhraničnuju pałasu i zawieści tam sraženšyja prawiły adnosna kantroli nasielnictwa. Hetaja pałasa maje być šyrynioju da 2 kilometraŭ; tolki tam, dzie warunki buduć wymahać specyjalnaj čujnaści, heta pałasa moža dachodzić da 6 klm. ušyrki. Aznačeńnie pałasy nastupić u pačatku sakawika.

Wiešajuć. Pašla abwiaščeńnia ab nahłych (daraznych) sudoch, sudowyja ŭłady pačali karać śmierciaj za zabojstwy i za špijonstwa. I tak: paru miesiacaŭ tamu byli pawiešany až 7 čaławiek u Baranawičach za špijonstwa, jakija słužyli na čyhuncy. Wiešańnie ich adbywałasia na turemnym dwaryšču praz 5 hadzin (ad 9 da 2 hadziny dnia). Potym byli pawiešeny dwa špijony u Horadni, u Hłybokim, u Lidzie, u Swiancianach, u Brasłaŭi (u hetych dwuch apošnich byli pawiešany bandyty), apošnim časam iznoŭ pawiešany špijony u Baranawičach, u Maładečnie i Wilejcy, tak što za ŭwieś čas ad uwiadzieńnia nahłych sudoŭ pa 23.I.s h. **pawiešana až 32 špijonaŭ i bandytaŭ tolki na abšary Wilenskaha Apelacyjnaha sudu!**

Čytajučy hetuju sumnuju chroniku, lezie ŭ haławu pytańnie: adkul i biarucca hetyja špijony?

Biel. Kniharnia „Pałonia"
pieraniesiena z wulicy Ludwisarskaj 1
u pamieškańnie
pry wul. Zawalnaj 6 — 10.
(tam dzie Biełaruskaja Drukarnia).

Redaktar J. Paźniak. Biel. Druk. im. Fr. Skaryny. Wilnia, Zawalnaja Nr. 6—10. Wydawiec A. Šutowič